

YNGLENDE FUGLE I PORSEMOSEN 2002

Udarbejdet af Ornithology Consult A/S til Københavns Amt
2002

Indhold

1. Sammenfatning	3
2. Indledning	5
3. Eksisterende forhold	6
3.1. Planmæssig status	6
3.2. Områdebeskrivelse	7
4. Metoder	10
4.1. Fugletællinger	10
5. Resultater 2002	11
5.1. Porsemosens ynglefugle 2002-med tilbageblik	11
5.2. Øvrige ynglefugle 2002	24
5.3. Ikke-ynglende arter 2002	24
6. Porsemosen som ynglefuglelokalitet	26
7. Pleje og overvågning	28
9. Referencer	29

*Rapport fra Ornis Consult A/S til Københavns Amt 2002
Ornis Consults Projektleder: Erik Mandrup Jacobsen
Københavns Amts projektleder: Christian Ebbe Mortensen
Tekst, figurer og fotos: E.M. Jacobsen
Tegninger: DOF-arkiv
Kvalitetssikring: Birte Hansen, Ornis Consult*

1. Sammenfatning

Overvågning

Som et led i overvågningen af amtets grønne områder fik Københavns Amt i april-juli 2002 foretaget en optælling af ynglende fugle i Porsemosen ca. 15 kilometer vest for København.

Porsemosen er et betydningsfuldt kerneområde for dyr og planter og er desuden et vigtigt landskabeligt forbindelsesled mellem andre af regionens grønne områder.

Hyppigste ynglende vandfugle i 2002 var blishøne (20-24 par), vandrikse (19-22 par), gråand (13-20 par), grønbenet rørhøne (14-17 par) og grågås (5-8 par). Desuden skal nævnes gråstrubet lappedykker (0-2 par), lille lappedykker (1 par) og toppet lappedykker (1 par). Specielt er ynglebestanden af vandrikse imponerende og kun få, om nogen, andre lokaliteter i amtet huser en tilsvarende bestand.

Desuden rummer Porsemosen endnu små bestande af rørhøg (1 par), vibe (1-2 par), dobbeltbekkasin (1 par), pungmejse (0-1 par) og græshoppe-sanger (3 par), samt pæne bestande af sivsanger (9-10 par), nattergal (20-25 par) og kæranger (11-14 par). Også rødrygget tornskade ynglede i området i 2002 (1 par).

Pungmejde

Porsemosen var den første lokalitet, hvor pungmejserne for alvor etablerede sig herhjemme, da den indvandrede som ynglefugl i 1964. Porsemosen har i de fleste tidligere år rummet en på landsplan helt unik bestand af pungmejsere, men med en ynglebestand på blot 0-1 par de seneste 2 år, synes arten tæt på at forsvinde som ynglefugl fra området. Årsagerne til dette kendes ikke, men arten vides også at være forsvundet fra mange andre lokaliteter landet over.

Pungmejserne er den eneste regelmæssigt ynglende "Rødlisteart" i Porsemosen.

I alt blev der i 2002 registreret 64 muligt eller sikkert ynglende arter i Porsemosen. Af disse er 13 egentlige vandfuglearter. Dertil kommer 18 ikke-ynglende arter, der opholdt sig kortere eller længere tid i mosen.

Rød- og Gulliste

I relation til Miljøministeriets Rødliste over dyr og planter i Danmark skal nævnes, at der i 2002 muligvis ynglede pungmejde i Porsemosen (kategori "Sjælden"), og fra Gullisten skal nævnes, at der i 2002 ynglede vibe, jernspurv, gulbug og sivsanger (kategori "Opmærksomhedskrævende") i mosen. Endeligt er arterne rørhøg og rødrygget tornskade omfattet af Fuglebeskyttelsesdirektivets Anneks I.

Porsemosen kan fortsat benævnes en "VI-lokalitet", d.v.s. en "ekstraordinær god fuglelokalitet for vådområdefugle" efter kriterier fremsat af Dansk Ornitologisk Forening, selv om mosens fuglesamfund gennem de sidste årtier har ændret sig. Den høje klassificering skyldes dog udelukkende pungmejsens (fortsatte) tilstedeværelse, og netop denne art synes nu tæt på at forsvinde.

Tilgroning

Mosen er under tilgroning, bl.a. som følge af græsningsophør på en del tidligere kreaturafgræssede arealer. Siden midten af 80'erne er især ande- og vadefugle gået tilbage i antal, som tilfældet også er på mange tilsvarende lokaliteter landet over. Arter som rødben, gul vipstjert og sortterne er for længst forsvundet som ynglefugle. Omvendt synes kæranger og sivsanger at klare sig udmærket, idet den sidstnævnte nu atter er at tælle blandt mosens karakterarter.

I lighed med tidligere år blev de væsentligste vandfugleforekomster i 2002 noteret syd for Nybølle Å. Her findes de fleste og de største permanente vandarealer, og hele området er mindre "kultiveret" end mosens nordlige halvdel, der i højere grad bærer præg af aktiviteter forbundet med jagt.

Dog er også de fugtige engområder i mosens nordligste del af en vis interesse med regelmæssigt ynglende vibe, sivsanger og græshoppesanger samt enkelte år spillende plettet rørvagtel.

Naturpleje

Bl.a. mosens vandfugleforekomster lå til grund for Porsemoses fredningen i 1968, hvorfor en forringelse af mosen som vandfuglelokalitet bør imødegås ved hjælp af passende plejeindgreb, først og fremmest en hævning af vandstanden samt en rydning af vegetationen på de tilgroede arealer.

Allerede nu fjelder flere af lodsejerne træer og buske rundt omkring i mosen med henblik på at genskabe lysåbne partier og åbne vandflader. Alt andet lige er en sådan rydning bedre end ingenting, f.eks. findes nu en stor orkidebestand i et tidligere stærkt tilgroet område mellem Nybølle Å og mosens to største tørvgrave.

Det generelle indtryk er imidlertid, at den "private" naturpleje oftest retter sig mod jagtbare arter som f.eks. fasaner og (udsatte) gråænder og bl.a. indebærer opsætning af andehuse m.m. og beplantning i den allerede stærkt tilgroede mose.

Koordineret indsats

Disse eksempler understreger behovet for en koordineret naturplejeindsats i Porsemosen.

Rekreativ værdi

Porsemosen er fortsat blandt nordøstsjællandss vigtigste fuglelokaliteter. Med en beliggenhed på den tæt befolkede Vestegn er området også af meget stor rekreativ værdi.

Mosens måske største attraktion, forårets imponerende fuglekor, opleves bedst på en tur ad stien langs med Nybølle Å, hvor man i maj-juni kan høre stort set samtlige arter af danske sangfugle, heriblandt også flere på landsplan fåtallige eller sjældne arter.

2. Indledning

Overvågning

Københavns Amt fik forår og sommer 2002 foretaget en optælling af ynglende fugle i Porsemosen vest for København. Undersøgelsen blev gennemført som en del af overvågningen af amtets naturområder.

Baggrunden for at inddrage fuglene i naturovervågningen er dels fuglelivets store rekreative værdi, dels fredningen af Porsemosen i 1968, der bl.a. baserer sig på mosens fuglemæssige værdier.

Overvågningen af amtets naturområder har i perioden 1981-1989 været varetaget af Hovedstadsrådet. Siden 1989 er overvågningen af Porsemosen og andre vigtige lokaliteter i amtet blevet foretaget af Københavns Amts Tekniske forvaltning.

Denne rapport er den 9., hvori Porsemosens ynglefugle gives en selvstændig omtale. I 1986 udgav amtet desuden en plejeplan for ynglende fugle i Porsemosen, og en plejeplan er ligeledes udarbejdet af Rambøll i midten af 90'erne. Nærværende arbejde skal ses i sammenhæng med disse tidligere arbejder, ligesom projekter gennemført i regi af bl.a. Danmarks Naturfredningsforening med fordel kan inddrages.

Porsemosen er et betydningsfuldt kerneområde for dyr og planter og desuden et vigtigt landskabeligt forbindelsesled til andre af regionens grønne områder. Mod syd er mosen via Store Vejleå forbundet til Vallensbæk og Tranegilde Moser og videre mod øst gennem Køge Bugt Strandpark til det fredede område Vestamager. Porsemosen er i øvrigt centralt placeret i områdets øvrige småmoser, heriblandt Vasby- og Sengeløse Moser, der er udpeget som EU Habitatområde (nr. 124) og er, via Nybølle og Hove Å, forbundet med Gundsømagle Sø og Roskilde Fjord mod nordvest. På flere af disse lokaliteter foretages eller planlægges allerede naturpleje og naturgenopretningsaktiviteter.

Formål

Hovedformålet med nærværende arbejde har været at give en aktuel status for Porsemosens ynglefugle samt at sammenholde denne med eventuelle ændringer i vegetationsforhold og arealudnyttelse.

Københavns Amt undersøger, som et led i en række plejeforanstaltninger, mulighederne for at hæve vandstanden i mosen. Regelmæssige registreringer af mosens ynglefugle gør det muligt at vurdere effekten af dette og andre naturplejetiltag.

Feltarbejdet i Porsemosen i 2002 er udført af Erik Mandrup Jacobsen.

3. Eksisterende forhold

3.1. Planmæssig status

Beliggenhed

Porsemosen er en relativt tilgroet tørvemose beliggende ca. 15 kilometer vest for København i Ledøje-Smørum og Høje Tåstrup kommuner. Porsemosen omfatter samlet et areal på ca. 100 ha og udgør dermed en stor del af egnens største fredede moseområde på 405 ha. Dette område strækker sig fra Roskildevej i syd langs Store Vejleå og fortsætter nord for landsbyerne Vridsløsemagle og Sengeløse i en bue vestpå i Porsemosen, Sengeløse Mose og Vasby Mose (figur 1).

Dannelse

Tidligere var mosen vanddækket og indgik, sammen med områdets øvrige småmoser, i et stort søsystem, der omfattede de nuværende moser Tysmose, Porsemose og Sengeløse Mose. Bakken med Øbakkegård nord for mosen var en egentlig ø, og endnu i begyndelsen af forrige århundrede måtte man ofte sejle til øen for at komme over til de græssende kreaturer. Ved tilgroning er søerne med tiden omdannet til de nuværende lavmoser.

Undersøgelser

Hovedstadsråd foretog i 1980 en § 43-registrering af Porsemosens flora, og grundige undersøgelser af Porsemosens planteliv er foretaget af Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomiteer i Tåstrup, Ballerup og Albertslund (Binau & Hansen 1986) og Ornis Consult og Københavns Amt i 1993 (Hansen 1993).

Flora-registreringer er desuden foretaget af Fredningsstyrelsen (Gravesen 1976), og af Dansk Botanisk Forening som en del af en landsdækkende atlasundersøgelse (Atlas Flora Danica).

Forholdsvis detaljerede optællinger af Porsemosens ynglefugle foreligger fra begyndelsen af 60'erne (Ferdinand et al. 1968) og 70'erne (Ferdinand 1971, Jensen & Petersen 1976) samt fra Dansk Ornitologisk Forenings lokalitetsregistreringsprojekt i 1978 (Dybbro & Boeg 1982).

I 1981 indledte Dansk Ornitologisk Forening et samarbejde med Hovedstadsrådet med henblik på at følge udviklingen i hovedstadsregionens vigtigste naturområder. Dette arbejde omfattede bl.a. en række fugletællinger i Porsemosen (f.eks. Kayser & Braae 1987). En totaloptælling af mosens ynglefugle blev foretaget i sommeren 1986 (Haagensen & Woolhead 1987) i forbindelse med udarbejdelsen af en plejeplan for Porsemosen (Jacobsen 1988). Fugletællinger er ligeledes foretaget som en del af Dansk Ornitologisk Forenings atlasprojekt i midten af 90'erne. Københavns Amt har foranstaltet ynglefugletællinger årligt siden 1993.

Porsemosens værdi som paddelokalitet, ikke mindst i forbindelse med dyrenes spredningsmuligheder i regionen, er vurderet under Hovedstadsrådets og senere Københavns Amts overvågning af paddelokaliteter i Københavns Amt (Hesselsøe 1990). En Naturfører for Store Vejleå Dalen er udgivet af Danmarks Naturfredningsforening (Hansen 1984).

En sammenstilling af Porsemosens natur- og kulturværdier er desuden i 2002 foretaget i en kursusrapport fra Syddansk Universitet (Folker-Hansen et al.).

Regionplaner

Porsemosen er i Regionplanen udpeget som et særligt følsomt naturområde og fredningsinteresseområde med særlig interesse som "kerneområde", d.v.s. et område af særlig stor værdi for regionens plante- og dyreliv. I planlægningen er det hensigten, at dyr og planter via "spredningskorridorer" får mulighed for at sprede sig fra ét kerneområde til et andet. Derfor skal der tages særlige hensyn til områdets flora og fauna og mosens natur skal bevares og om nødvendigt forbedres ved pleje.

Fredningsforhold

I 1964-65 rejste Danmarks Naturfredningsforening en fredningssag for Porsemosen for at "sikre mosernes betydning som grønne områder i forbindelse med fremtidig byudvikling omkring de radiære trafikforbindelser fra København mod vest". Mosen blev omfattet af tre enslydende fredningskendelser afsagt af Overfredningsnævnet den 28. juni 1968.

Af kendelserne fremgår, at "arealerne fredes således, at tilstanden på disse ikke må forandres, men de skal udelukkende kunne udnyttes på samme måde som hidtil som landbrugsarealer og friluftsgartnerier, for så vidt at efterfølgende bestemmelser ikke medfører yderligere rådighedsindskrænkninger". Sidstnævnte sigter til et forbud mod bl.a. opførelse af bygninger, afgravning, opfyldning, henkastning af affald samt fjernelse eller etablering af beplantning. Endelig er de af mosens søer og enge, som udgør over 2500 m² i sammenhængende areal omfattet af naturfredningslovens § 3, hvoraf det bl.a. fremgår, at disse arealer kun med tilladelse fra amtsrådet må opdyrkes, tilplantes eller på anden måde ændres.

Ejerforhold

Porsemosen er opdelt i en række mindre parceller, der for størstedelens vedkommende ejes af private. Enkelte parceller er dog i offentlig eje. Den østlige del ejes således af Miljøministeriet og hører under Vestskoven, et mindre areal ejes af Landbohøjskolen, og to parceller mod nordvest ejes af Jordlovsudvalget som en del af Øbakkegårds jorder.

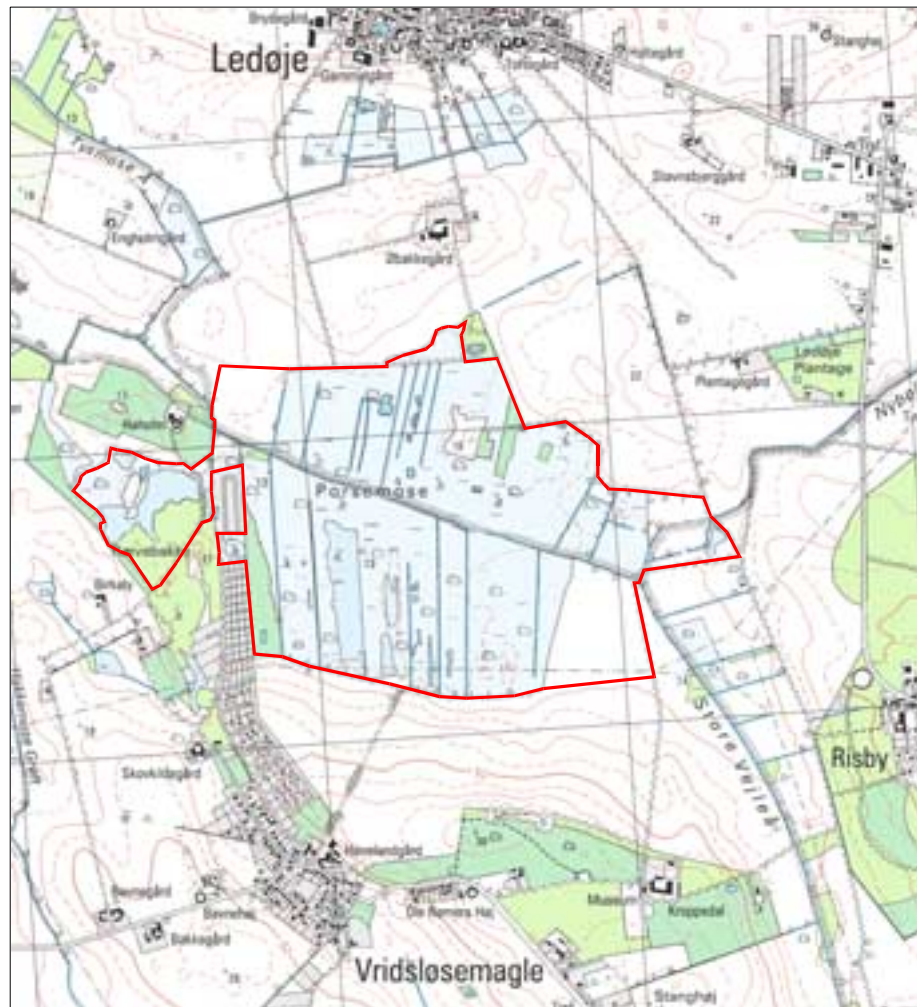
Fredningsstatus

Tidligere fremsatte plejeforslag omfatter bl.a. vegetationsrydning og genindførelse af kreaturgræsning. De nuværende fredningskendelser og ret komplicerede ejerforhold vanskeliggør imidlertid sådanne indgreb. De store moser på Københavns vestegn indgår i den nationale handlingsplan for fredninger på land. Amtet overvejer derfor en modernisering af de nuværende fredninger, bl.a. for at muliggøre naturpleje i området.

3.2. Områdebeskrivelse

Naturtyper

Porsemosen er en ældre, relativt tilgroet tørvemose beliggende i en stor, åben sækning i landskabet, hovedsageligt omkranset af dyrket agerland. Mod vest findes dog en rørskovsomkranset sø ("Høholmsøen"), der er adskilt fra Porsemosen af et kolonihaveområde. Som det eneste sted i mosen foretages kreaturafgræsning på Vestskovens enge i mosens nordøstlige hjørne.

Figur 1: Porsemosen og nærmeste omgivelser med stednavne benyttet i teksten. Undersøgelsesområdet er markeret med linie (Kort- og Matrikelstyrelsen, ca. 1: 20.000).

Som følge af undergrundens høje kalkindhold er Porsemosen en alkalisk mose, hvilket også afspejles i mosens flora. Blandt plantesamfundene er overgangsrigkæret, der er karakteriseret ved en høj artsdiversitet og mange tokimbladede urter. Vegetationen præges i øvrigt af tagrør, birk, pil og el. I mosens udkant, som markering af grænser mellem de enkelte parceller og som vildtremiser er flere steder plantet levende hegn, ligesom der på flere af de højere partier for mange år siden er plantet birk, pil, el og nåletræer.

Vandarealer

Porsemosen deles i en nordlig og sydlig halvdel af Nybølle Å. Åen er trods navnet ikke et naturligt vandløb men en kanal, som blev gravet i begyndelsen af forrige århundrede for at afvande arealerne inde i mosen. Nybølle Å gennemstrømmer mosen fra øst mod vest og har, via Hove Å og Gundsømagle Sø, sit udløb i Roskilde Fjord. I visse perioder er vandet næsten stillestående, og i tørre somre kan åen næsten tørre ud. Hvorvidt åløbet har en egentlig drænende effekt er derfor usikkert. Åen oprensés én gang om året, og den oprensede grøde placeres i en 3-4 meter bred zone langs åen. På mosens nord- og nordvestlige side er desuden anlagt dræningskanaler med henblik på at tørlægge nærliggende landbrugsjorde.

I dag fremstår Porsemosen med en del større og mindre søer og vandhuller, hvoraf de fleste er opstået som følge af tørvegravning under og lige efter 2. Verdenskrig. Som på fredningstidspunktet findes i dag de fleste større, permanente vandarealer syd for Nybølle Å. Særligt nord for Nybølle Å er siden fredningen dog anlagt en del andedamme til jagtligge formål. Et mindre, tidligere næsten helt tilgroet, vandhul beliggende i kolonihaveområdet vest for Porsemosen blev i ca. 1990 oprenset og udvidet betydeligt. Fund af kransnålalger i flere af mosens tørvegrave tyder på, at vandet er/var relativt uforurenet (Binau & Hansen 1986).

Som en del andre vådområder i amtet lider Porsemosen under den generelle vandstandssænkning forårsaget af vandindvindingen i Københavnsområdet. Om foråret er større arealer dog ofte oversvømmede. I løbet af sommeren falder vandstanden gradvist, og i juli/august er rørsumpen udtørret mange steder. En vandstandshævning blev foretaget i 1978, og amtet undersøger nu muligheden for atter at hæve vandstanden i mosen.

Tilgroning

Mange tidligere lysåbne områder er nu dækket af tagrør eller høj urtevegetation, ligesom vedplanter (især birk, pil og el) mange steder har bredt sig på bekostning af engplanterne. Tilgroningen truer de lysåbne plantesamfund og dermed også de fugle, der er afhængige af engenes lave vegetation og mosens åbne vandarealer.

Flora og fauna

De tidligere nævnte undersøgelser har alle understreget Porsemosens store regionale og nationale værdi som et fristed for dyr og planter. Med en stor artsrigdom og forekomst af en række mere eller mindre sjældne arter, er Porsemosen af stor botanisk betydning. Bl.a. avneknippe, spædpindsvineknop, kødfarvet gøgeurt, rank frøstjerne og almindelig blærerod vokser i mosen. Og en art som stivtoppet rørhvene er ikke almindelig i Hovedstadsregionen generelt. Fra de afgræssede arealer kan nævnes hjertegræs, lav tidsel, lancetbladet høgeurt, seline og kornet stenbræk.

En del trækfugle raster forår og efterår i mosen, men det er især for ynglefugle, at mosen er af betydning, måske blandt de vigtigste vådområder i Nordsjælland. I området findes desuden ca. 60 sikkert eller muligt ynglende fuglearter, heriblandt, de fleste år, mange på landsplan mere eller mindre sjældne karakterarter for vådområder: gråstrubet lappedykker, rørhøg, grågås, vandrikse, bynkefugl, pungmejse, sivsanger og græshoppesanger. Jvf. Dansk Ornitologisk Forenings lokalrapporter og amtets overvågningsrapporter er der i årenes løb set mange mere eller mindre sjældne fuglearter i Porsemosen, bl.a. kan nævnes: rørdrum, fiskeørn, lærkefalk, sortterne (tidligere ynglefugl), mosehornugle, kirkeugle, isfugl, hærfugl, trane, plettet rørvagt, natravn, pungmejse, skægmejse, flodsanger og savisanger (enkelte år muligt ynglende). I 2002 blev rapporteret om bl.a. korttået træløber og rosenbrystet tornskade i Porsemosen (kilde: www.dof.dk).

Rekreative forhold

Porsemosen er relativt utilgængelig og består for hovedparten af privatejede parceller. Derfor er offentlighedens muligheder for at opleve mosens rige fugleliv begrænsede. En overblik over hele mosen og dens omgivelser fås fra bakken ved Ole Rømers Observatorium syd for mosen. Forårets imponerende fuglekor opleves bedst på en tur ad stien langs med Nybølle Å.

4. Metoder

4.1. Fugletællinger

6 besøg

Optællingerne af ynglefugle i Porsemosen er baseret på kortlægningsmetoden. Der blev udført i alt 6 optællinger i perioden april – juli 2002.

I lighed med tidligere tællinger i regi af Københavns Amt optaltes også i 2002 Høholmsøen, der ligger umiddelbart vest for Porsemosen og i naturlig sammenhæng med denne.

Alle fugle, der skønnedes at være lokale ynglefugle, blev registreret og deres position markeret på et feltkort. Samtidigt registreredes ikke-ynglende fugle, der rastede eller fouragerede indenfor undersøgelsesområdet.

Efter den sidste optælling blev alle data fra feltkortene overført til arts kort (ét kort for hver fugleart), hvorefter antallet af ynglepar blev vurderet. Generelt kan følgende siges om opdelingen mellem sikre, mulige og ikke-ynglende fugle (efter Dybbro 1976, Grell & Nielsen 1993):

- **Sikre ynglepar:** tydelig afledningsadfærd hos gamle fugle (især vadefugle). Fugle set på eller ved rede (f.eks. ande- og vadefugle). Dununger set (f.eks. lappedykker, andefugle).
- **Mulige ynglepar:** syngende stationær han (f.eks. vandrikse, spurvefugle). Parringsadfærd (f.eks. ænder, rovfugle). Ængstelig kalden fra gamle fugle (f.eks. vadefugle, spurvefugle). Redebyggende fugle.
- **Ikke-ynglende fugle:** øvrige observationer. For mange vandfugle er der en tendens til, at de optræder flokvis. En enkelt observation af en syngende han af en art, der normalt ikke yngler på lokaliteten. Disse observationer forekommer hyppigst i træktiden, d.v.s. især i april-maj.

De fleste observationer er gjort fra stier omkring mosen samt langs Nybølle Å. Hovedparten af Porsemosen er relativt utilgængelig, hvorfor ungekul og reder kan være overset. De angivne tal er derfor rimeligvis udtryk for det mindste antal ynglepar.

Kortlægningsmetoden er udviklet til registrering af territoriehævdende småfugle og er i sin oprindelige form baseret på 10 besøg i undersøgelsesområdet (Enemar 1959). Nærværende undersøgelse kan derfor, jvf. Falk (1990) betegnes som en modificeret kortlægning af yngleterritorier.

Under hvert besøg blev relevante oplysninger om mosens naturforhold, herunder trusler, plejebehov etc. ligeledes noteret.

5. Resultater

5.1. Porsemosens ynglefugle 2002 - med tilbageblik

Toppet lappedykker *Podiceps cristatus*

Ynglebestand: 1 par

Toppet lappedykker har ynglet regelmæssigt i Porsemosen gennem de seneste ca. 20 år, dog alle årene med ret få ynglepar, hvilket sikkert bl.a. kan tilskrives mangel på egnede ynglepladser samt evt. konkurrence fra gråstrubet lappedykker. Observationer af spillende fugle og voksne fugle med 1 unge tyder på, at 1 par ynglede i Høholmsøen vest for mosen. Desuden er gjort enkelte observationer, der ikke umiddelbart antyder yngel, i den store tørvegrav mod syd (figur 2).

Lille lappedykker *Tachybaptus ruficollis*

Ynglebestand: 1 par

Lille lappedykker har ynglet regelmæssigt gennem det meste af den periode, hvorfra der er indsamlet oplysninger, med flest ynglepar i midten af 1980'erne og begyndelsen af 1990'erne. Arten synes at være gået noget tilbage i antal gennem perioden, måske en følge af tilgroning af de mindre vandhuller, arten foretrækker som yngleplads (figur 2).

Regelmæssige registreringer af kaldende fugle tyder på, at et enkelt par i 2002 ynglede i en tørvegrav i mosens sydøstlige hjørne.

Gråstrubet lappedykker *Podiceps grisegena*

Ynglebestand: 0-2 par

Gråstrubet lappedykker har ynglet årligt i Porsemosen i den periode, hvorfra der er indsamlet oplysninger. Årets bestand er den laveste i perioden, og i modsætning til de fleste tidligere år blev der i 2002 ikke observeret ungekuld. Arten registreredes i 2002 kun i Høholmsøen samt i den største tørvegrav syd for Nybølle Å. Her blev gennem sæsonen hørt og set enkelte adulte fugle, men sikre ynglefund blev ikke gjort (figur 2).

Knopsvane *Cygnus olor*

Ynglebestand: 1 par

De fleste år yngler 1 par knopsvaner i området, oftest i Høholmsøen eller i tilknytning til de store tørvegrave syd for Nybølle Å.

I 2002 ynglede 1 par knopsvaner i Høholmsøen, hvor en rugende fugl også kunne ses i begyndelsen af sæsonen (figur 3). Desuden blev gjort enkelte observationer i den store tørvegrav syd for Nybølle Å. Voksne fugle i følgeskab med unger blev ikke set, hvorfor det er usikkert, om parret ynglede med succes.

Den tilsyneladende tilbagegang siden tresserne (tabel 2) kan bl.a. tænkes at skyldes den fremskredne tilgroning, der hindrer svanernes udsyn og gør det vanskeligt for fuglene at lande i tørvegravene.

Grågås *Anser anser*

Ynglebestand: 5-8 par

Grågåsen yngler årligt i Porsemosen, men bestanden er særdeles vanskelig at bedømme, da de fleste af de gæs, der ses i mosen om foråret, er ikke-ynglende fugle. Senere på sæsonen lever ynglefuglene overordentligt skjult i den tætte vegetation. Vedvarende iagttagelser af voksne fugle og tilsyneladende par antyder, at 5-8 par ynglede syd for Nybølle Å og i Høholmsøen; 1 rugende fugl blev fundet ved de store vandsamlinger syd for Nybølle Å i april. Desuden sås en del rastende, ikke-ynglende fugle sæsonen igennem, flest i april: op til 75 fugle.

Dermed synes årets ynglebestand at være over niveauet for de fleste tidligere år. Forskelle i optællingsmetodik og usikkerheder spiller dog en stor rolle (tabel 2).

Gæssene græsser ofte på græsarealerne omkring den næststørste tørvegrav i den sydlige halvdel af mosen. Desuden opholder en del ikke-ynglende grågæs sig ofte på markerne omkring mosen.

Gråand *Anas platyrhynchos*

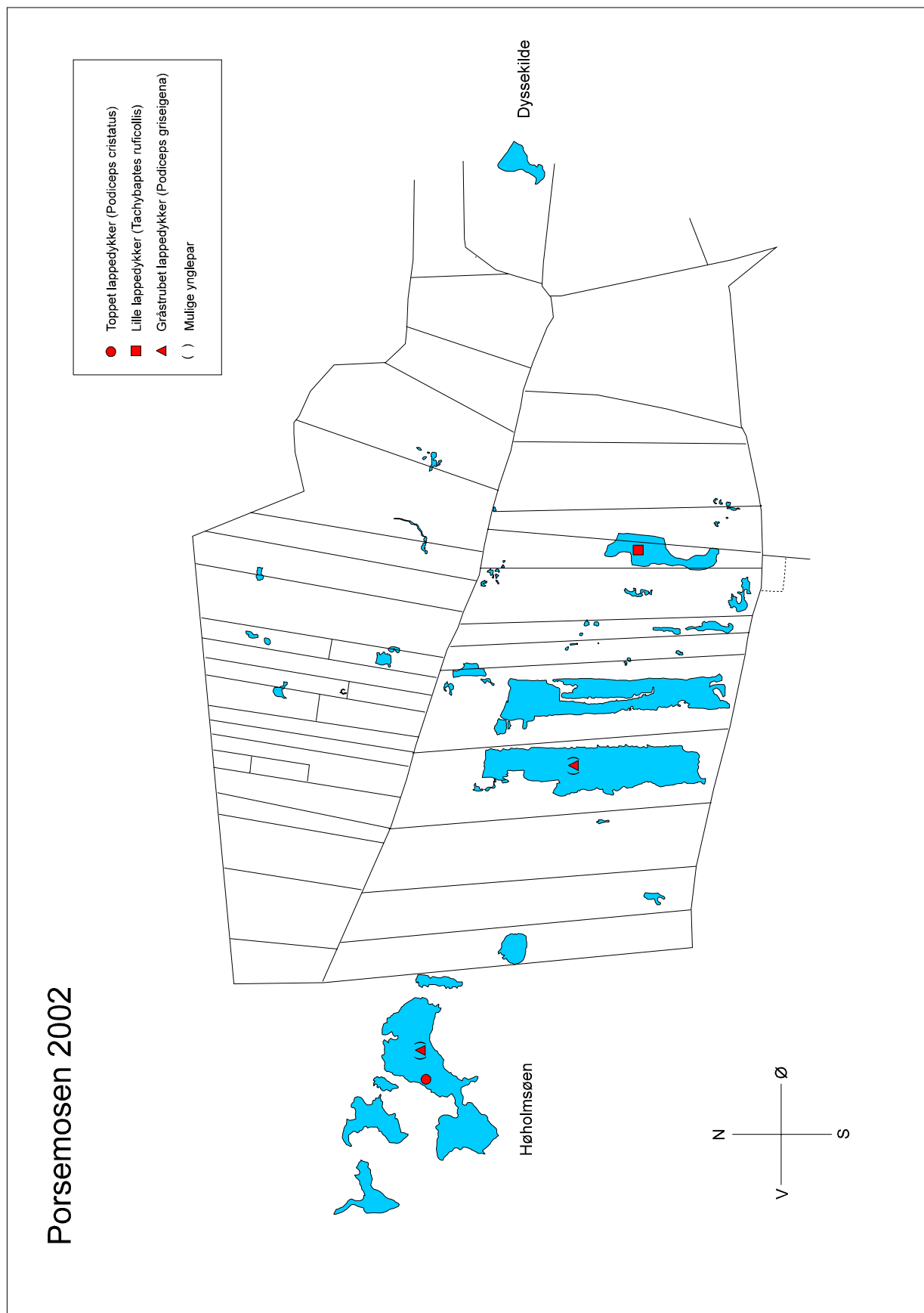
Ynglebestand: 13-20 par

Den nævnte bestand er vurderet ud fra iagttagelser af par, ællinger samt antallet af hanner først i perioden. Flest ungekuld er set i de store tørvegrave syd for Nybølle Å.

Med forbehold for de usikkerheder, der er forbundet med at registrere arten samt det forhold, at gråender formentlig udsættes i området til jagtligge formål, synes bestanden at have været forholdsvis stabil gennem den periode, hvorfra der er indhentet oplysninger.

Tabel 2: Oversigt over udvalgte ynglefuglearter (antal par) i Porsemosen 1960-2002. Kilder: 1960-69: Ferdinand et al. (1968), 1970-74: Ferdinand (1971), 1978-80: Jensen & Petersen (1976), 1981-85: Dybbroe & Boeg (1982), 1986: Haagensen & Woolhead (1987), 1994: Projekt Fuglenes Danmark, 1993 og 1995-2002: Københavns Amt. R: Forekommer på Miljøministeriets Rødliste; G: Forekommer på Miljøministeriets Gulliste. A1: Forekommer på EF-Fuglebeskyttelsesdirektivets Anneks 1. Blank: ingen oplysninger. *: "territorier". **: baseret på antal syngende hanner

Art/år	1960-69	1970-74	1978-80	1981-85	1986	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Toppet lappedykker	0	0	1	+	0	2	1	1-2	0	0	0-1	1	1	2	1
Lille lappedykker	Min.3	0	1-2	0-2	6-13	6-7	2-3	2-4	0	0	1-2	0	1	2-3	1
Gråstrubet lappedykker	1-3	2-3	4-5	1-3	6-8	3-4	2-3	3-5	4-6	4-5	3-5	4	5-7	3-4	0-2
Knopsvane	5-6	1-2	2	+	1-2	2		1	1	1	1	0-1	0-1	1	1
Grågås	0-3	1-4	3-5	+	4-5	4-5	3-6	5-6	4-5	3-5	Min.1	1-5	min. 2	6-8	5-8
Gravand	1-2	0	0	+	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0
Gråand	10-20	ca.5	11	+	ca.7	Ca.10	8-10	7-9	7-9	10-15	10-15	11-15	15-20	15-20	13-20
Atlingand ^H	1-2	1-2	0-1	0	0	0-1		0	0	0	0-1	0	0	0	0
Skeand	2-4	0	0-1	0	1	0		0	0	0	0-1	0	0	0	0
Taffeland	1-2	?	0-2	0-1	0	1-2		0	0	0	0-1	0-1	0-3	0-1	0-1
Troldand	0	0	2-3	+	0	1	1	1-2	0	0-1	0-2	0	0-3	0-3	0-2
Rørhøg ^{A1}	0-1	0		0-1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vandrikse	15-20	15	14	7-18	14-27	7-10	10	5-8	6-8	7-9	8-12	9-11	11-14	14-17	19-22
Plettet rørvagtel ^{H,A1}	0-1	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0
Grønbenet rørhøne	min.10	10-15	7	18	7-25	7-8		11-14	8-10	5-6	12-15	8-10	10-12	8-10	14-17
Blishøne	min.10	20-25	20	+	25-30	15-17	10-14	8-11	10-15	10-15	10-15	11-15	15-20	21-24	20-24
Vibe ^G	min.2	ca.20	2-5	+	5-6	0	1-2	1	1-2	2-3	2-3	2-3	2-3	0-1	1-2
Dobbeltbækkasin	4-6	15-20	8-10	+	min.1	0-1	1	1-2	0-1	1-2	1-2	2	2	0-1	1
Rødben ^G	3-4	"ustadig"	1	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0
Sortterne ^H	Ca.10	0		0-1	0-1	0		0	0	0	0	0	0	0	0
Engpiber	+	?	5-8		0	2-3	1-2	?	1-2	1	1	0	0	0	1
Gul vipstjert ^G	+	3			0	0		0	0	0	0	0	0	0	0
Rødrygget tornskade ^{A1}															1
Nattergal	min.10	60-80	25	+	24-47	>20	25-35	Ca.40	>20	>20	>20	15-20	20-25	20-25	20-25
Bynkefugl		"ret alm."		1-2	2-3	0		1-2	0-1	0	0	0	0	0	0
Græshoppesanger		?	4	1-4	3	3-4	2-3	Max.5**	1**	3-4**	3-5**	5*	1**	2-3**	3
Savisanger ^H		0-2		0-3	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0
Sivsanger ^G	+	"m. alm."	37	1-7	2-3	2-3	1-2	Max 3**	0-1**	Max 3**	Max 2**	5-8**	7-9**	7-10**	9-10
Kærsanger		"alm."	3	5	10	4-5	2-5	Ca.5	10-15	5-10	10-15	ca.19**	15-17**	17-21**	11-14
Rørsanger	+	"alm."	18	+	ca.200	20-30		Ca.30	>30	>30	>30	>30	>30	>30	>25
Pungmejse ^H	1	?		4-8	6	7-9	3-6	0-1	5-6	2-5	1-2	0-1	1	0-1	0-1
Skægmejse					0	0	0	0	0	0	0	0	0-1	0	0
Rørspurv	+	"m. alm."		+	40-60	>25	30	>25	>25	>25	>25	>25	>30	>30	>25

Figur 2: Yngleudbredelse af toppet lappedykker *Podiceps cristatus*, gråstrubet lappedykker *Podiceps griseigena* og lille lappedykker *Tachybaptus ruficollis* i Porsemosen 2002.

Taffeland *Aythya ferina*

Ynglebestand: 0-1 par

Arten yngler sent på året, ofte viser hunnerne sig først med ællinger i juli måned. På dette tidspunkt overses de let i den tætte vegetation, hvorfor det er vanskeligt at få sikre ynglebeviser. Det kan derfor ikke udelukkes, at arten gennem årene er overset som ynglefugl i Porsemosen.

Ifølge Grell & Nielsen (1993) kan bestanden (mulige ynglepar) vurderes ud fra antallet af hunner i perioden mellem 15. april og 31. maj. Dog skal tages hensyn til, at mange af de småflokke af taffelænder, der om sommeren ses rundt om i landet, er fældende, ikke-ynglende fugle.

En enkelte hun opholdt sig i denne periode i nordenden af den største tørvegrav syd for Nybølle Å, hvorfor ynglebestanden sættes til 0-1 par (figur 3).

Højest 2 par har ynglet i Porsemosen gennem den periode, hvorfra der er indsamlet oplysninger (tabel 2).

Troldand *Aythya fuligula*

Ynglebestand: 0-2 par

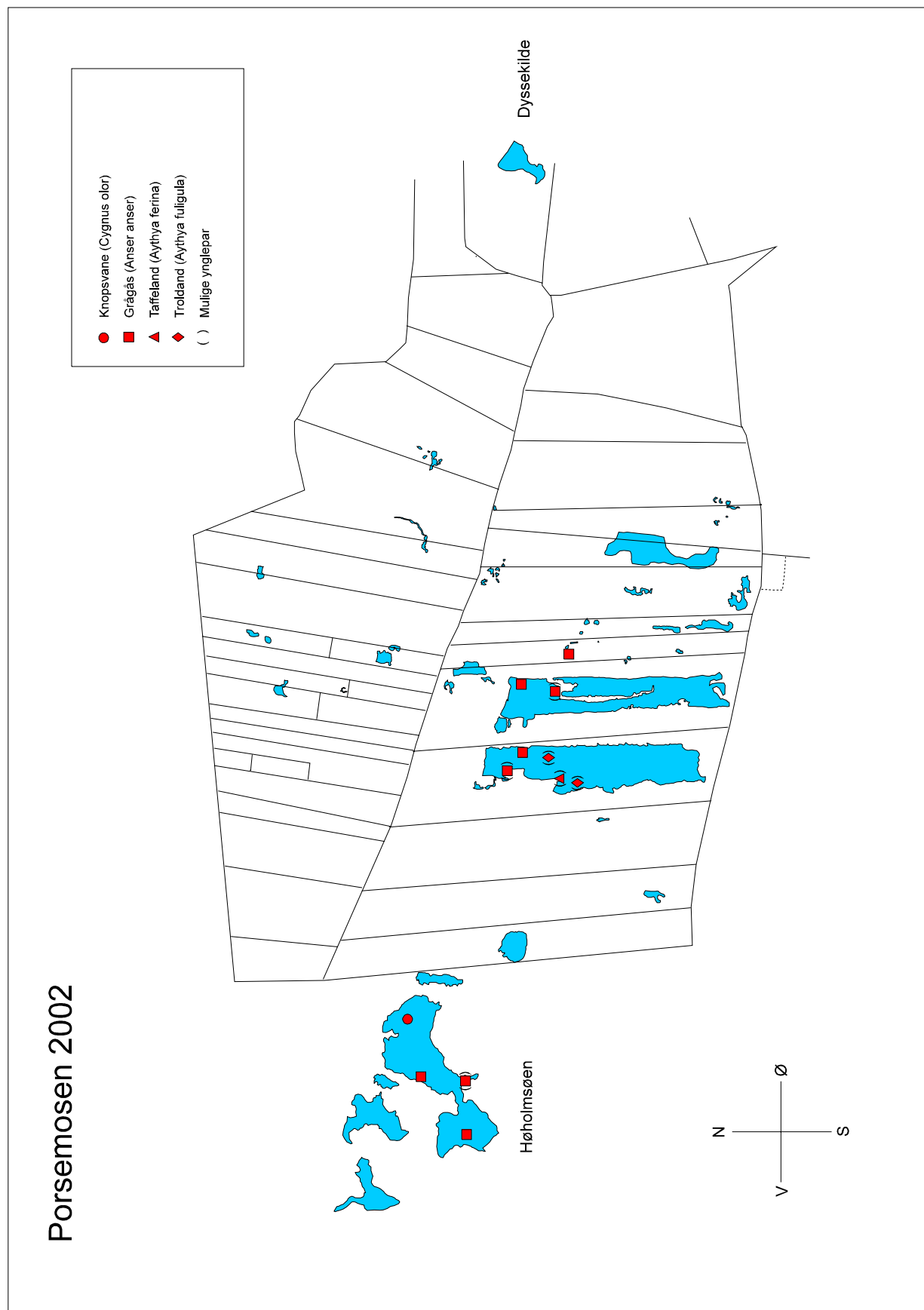
Som foregående art yngler også troldanden sent på året og kan på svært overskuelige lokaliteter som Porsemosen være vanskelig at konstatere sikkert ynglende. Mulige ynglepar optælles jvf. Grell & Nielsen (1993) bedst som antallet af hunner i perioden 15. maj til 15. juni. Sikre ynglefund er ikke gjort, men med regelmæssige iagttagelser i denne periode af 1 han og 2 hunner i nordenden af mosens største tørvegrav mod sydvest, kan yngel i dette område ikke udelukkes (figur 3).

Rørhøg *Circus aeruginosus*

Ynglebestand: 1 par

Rørhøgen blev set på de fleste af tællingerne, enkelte eller parvis. Ved flere lejligheder sås parrings- og territorialadfærd, hvorfor 1 par givetvis har ynglet i 2002. Voksne fugle med unger er desuden observeret i juli måned (kilde: www.dof.dk).

Rørhøgen har muligvis ynglet de fleste år siden starten af tresserne (tabel 2), ligesom rastende fugle forår og efterår ofte opholder sig i området. Rørhøgen står opført på EF-Fuglebeskyttelsesdirektivets Anneks 1.

Figur 3: Yngleudbredelse af knopsvane *Cygnus olor*, grågås *Anser anser*, taffeland *Aythya ferina* og trolldand *Aythya fuligula* i Porsemosen 2002.

Vandrikse *Rallus aquaticus*

Ynglebestand: 19-22 par

Den nævnte ynglebestand er stor i forhold til de fleste tidligere år, måske på grund af gunstige vandstandsforhold i 2002-sæsonen. Bestanden synes at svinge noget i forhold til vandstanden i området, og det er sandsynligt, at tilgroning og vandindvinding har tørlagt tidligere velegnede områder for arten, der foretrækker vanddækkede sumpområder. Porsemosens udstrækning taget i betragtning er bestanden særdeles imponerende, og kun få andre lokaliteter i amtet (om nogen) rummer en tilsvarende bestand af ynglende vandrikse.

Den nævnte 2002-ynglebestand er baseret på regelmæssige registreringer af kaldende fugle op til 22 forskellige steder i mosen (figur 4).

Grønbenet rørhøne *Gallinula chloropus*

Ynglebestand: 14-17 par

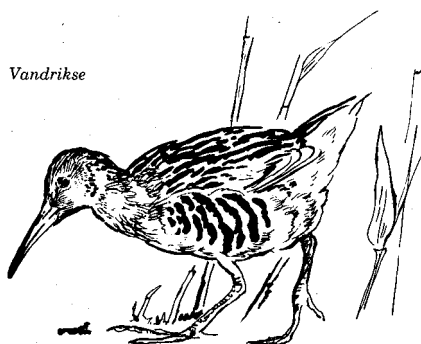
Bedømt ud fra registreringer af kaldende fugle, iagttagelser af enlige voksne fugle og par kan op til 17 par have ynglet i 2002, hvilket er mange sammenlignet med de fleste tidligere år (tabel 2). En høj vandstand i ynglesæsonen har givetvis gavnet arten. Dog spiller tilfældigheder også ind, da arten let overses i den tætte vegetation, og stemmen kun kan høres indenfor relativt kort afstand (figur 4).

Blishøne *Fulica atra*

Ynglebestand: 20-24 par

Porsemosens ynglebestand er vanskelig at opgøre, idet der gøres relativt få sikre ynglefund i det svært overskuelige moseterræn, ligesom en del ikke-ynglende fugle utvivlsomt befinder sig i området. Unger blev set ved enkelte lejligheder i de store tørvegrave mod syd.

Den nævnte ynglebestand skal betragtes som et forsigtigt skøn baseret på iagttagelser af tilstedeværende voksne fugle, tilsyneladende par, rugende fugle og iagttagelser af ungekuld (figur 4). Dermed er 2002 bestanden på niveau med de bedste år i den periode, hvorfra der er indsamlet oplysninger.

Porsemosen 2002

Figur 4: Yngleudbredelse for rørhøg *Circus aeruginosus*, vandrikse *Rallus aquaticus*, grønbenet rørhøne *Gallinula chloropus* og blishøne *Fulica atra* i Porsemosen i 2002.

Vibe *Vanellus vanellus*

Ynglebestand: 1-2 par

Regelmæssige iagttagelser af op til 4 territoriehævdende og/eller ængsteligt kaldende fugle i april-maj på engene nordøst for Nybølle Å, tyder på, at 1-2 par ynglede i 2002 (figur 5). Desuden sås rastende fugle på agerjorden sydøst for mosen, dog uden at yngel kunne konstateres, bl.a. 11 fugle i midten af april.

Ynglebestanden af vibe har siden midten af 90'erne ligget mellem 0-3 par med færrest i 2001. Viben var tidligere blandt mosens karaktérfugle. Så sent som i 1986 ynglede 5-6 par, og tilbage i 1970-74 meldes om helt op til 20 ynglepar (tabel 2). Arten er gennem samme periode gået betydeligt tilbage i antal på landsplan af de samme årsager, der antageligt har reduceret dens antal i Porsemosen: tilgroning, lav vandstand og en reduktion af det samlede græsningsareal.

Af samme grund forekommer viben nu på Miljøministeriets Gulliste over "Opmærksomhedskrævende" danske ynglefugle.

Tidligere ynglede viben også på engene nordvest for Nybølle Å, men dette område er nu helt ødelagt af dræning, opfyldning og tilplantning med pil.

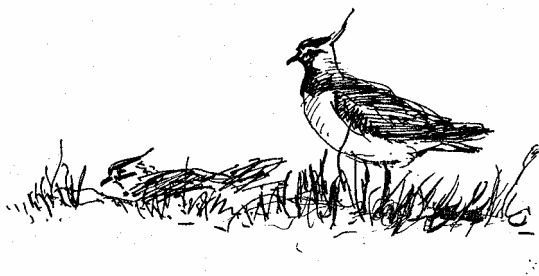
Dobbeltbekkasin *Gallinago gallinago*

Ynglebestand: 1 par

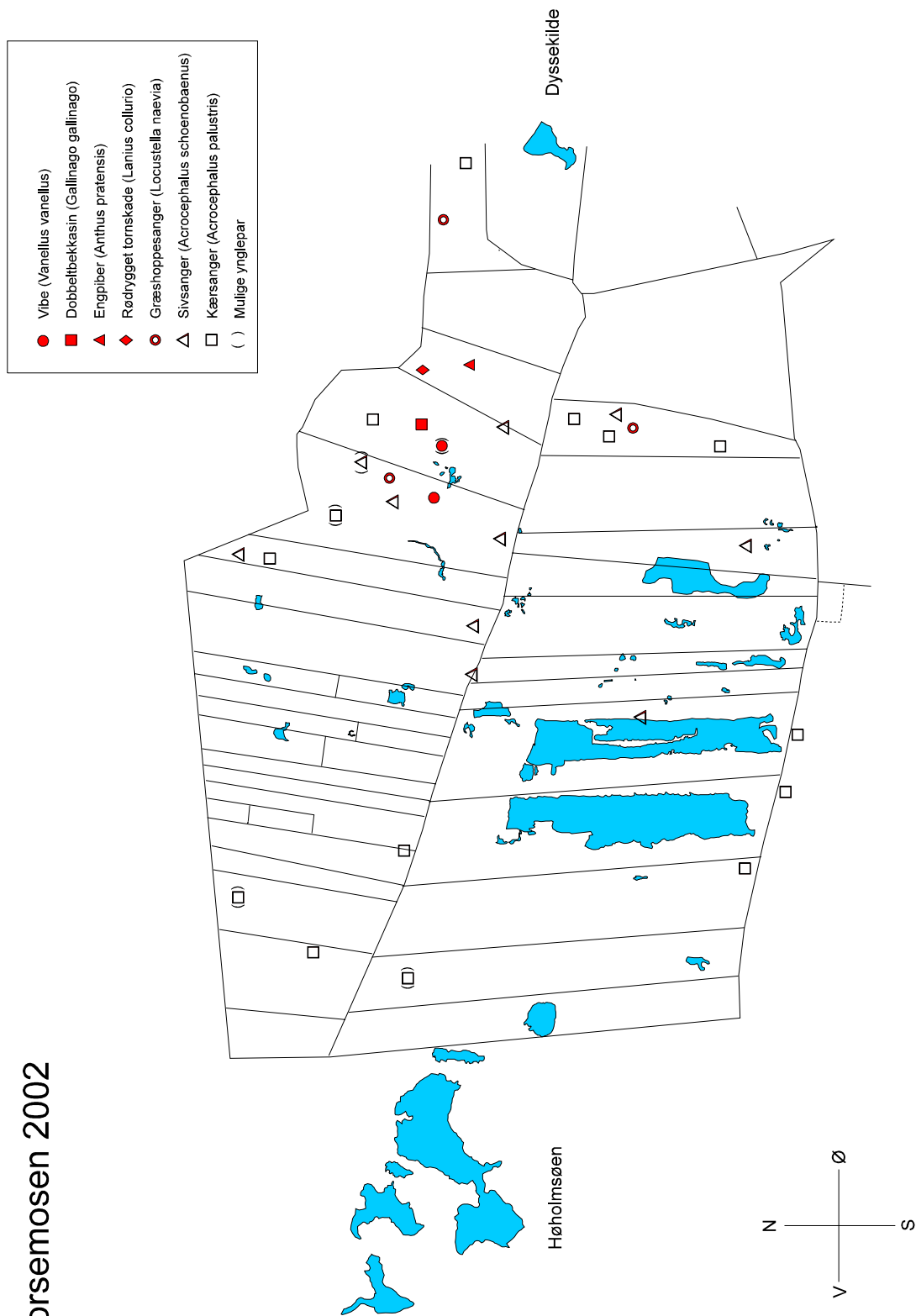
1-2 spillende og kaldende fugle blev i 2002 registreret ved flere lejligheder på engene nordøst for Nybølle Å, hvorfor 1 par givetvis ynglede i dette område (figur 5).

Dobbeltbekkasinen har tidligere (1993, 1996 og 2001) været tæt på at forsvinde fra området som ynglefugl, men har dog ynglet med mindst 1 par gennem det meste af perioden (tabel 2).

Desuden kan der i enkelte år ses et relativt stort antal rastende, ikke-ynglende fugle, især først på sæsonen. Selv om 15-20 ynglepar i begyndelsen af 70'erne virker højt sat, synes det sikkert, at bestanden er gået tilbage siden tresserne. Arten er ellers forholdsvis tolerant overfor tilgroning, idet den især findes på arealer, der ikke græsses for intensivt.

Porsemosen 2002

Figur 5: Yngleudbredelse for vibe *Vanellus vanellus*, dobbeltebekkasin *Gallinago gallinago*, engpiber *Anthus pratensis*, rødrygget tornskade *Lanius collurio*, græshoppesanger *Locustella naevia*, sivsanger *Acrocephalus schoenobaenus* og kærsanger *Acrocephalus palustris* i Porsemosen i 2002.

Nattergal *Luscinia luscinia*

Ynglebestand: 20-25 par

Nattergalen er blandt mosens karaktérfugle. Bestanden er ikke talt systematisk op, men bedømt ud fra antallet af syngende hanner langs med Nybølle Å og mosens randområder tæller den mindst 20-25 ynglepar.

Rødrygget tornskade *Lanius collurio*

Ynglebestand: 1 par

På baggrund af regelmæssige iagttagelser af 2 voksne fugle (han og hun) i en gruppe af tjørnebuske på engarealerne i mosens nordøstlige hjørne, skønnes det, at 1 par ynglede i dette område i 2002.

Rødrygget tornskade forekommer på Fuglebeskyttelsesdirektivets Anneks 1.

Græshoppesanger *Locustella naevia*

Ynglebestand: 3 par

På baggrund af registreringer af syngende fugle på de tilgroede engarealer i områdets sydøstlige del, på engene nordøst for Nybølle Å samt på et græsareal i områdets nordøstlige del, skønnes ynglebestanden af græshoppesanger i 2002 til 3 par (figur 5).

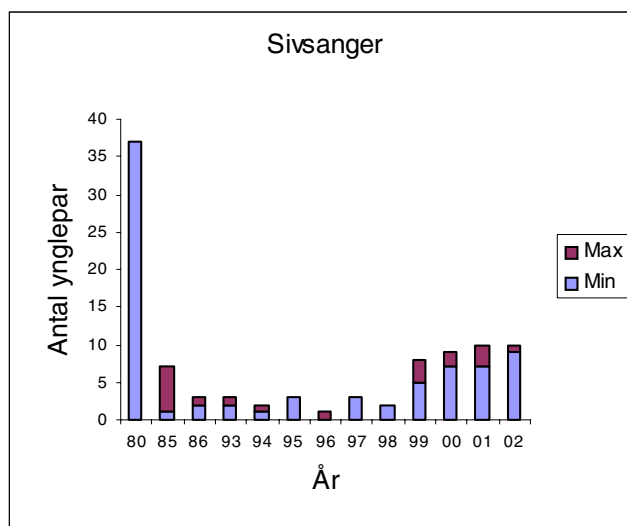
Samme metodik er sandsynligvis anvendt for de fleste af årene i tabel 2, hvorfor tallene bør være sammenlignelige. Det skal dog bemærkes, at denne metode kan tænkes at føre til en overvurdering af bestanden, idet ikke alle syngende hanner nødvendigvis er ynglefugle.

Sivsanger *Acrocephalus schoenobaenus*

Ynglebestand: 9-10 par

Sivsangeren var tidligere en overordentlig almindelig ynglefugl i Porsemosen, men er siden gået voldsomt tilbage i antal, en udvikling der også kendes på landsplan. Af samme grund forekommer sivsangeren nu på Miljø- ministeriets Gulliste over "Opmærksomhedskrævende" danske ynglefugle.

Den langsigtede tilbagegang i sivsangerbestanden er et internationalt kendt fænomen, der normalt tillægges tørke i Sahel-området i Afrika, hvor arten overvintrer. Efter at være stærkt reduceret i antal gennem en lang årrække, er arten nu atter ved at etablere sig som ynglefugl i mosen (figur 6). I 2002 hørtes regelmæssigt syngende fugle 9-10 forskellige steder i mosen (figur 5), hvorfor bestanden dette år synes at være på niveau med de seneste 2 år - og den største siden 1980'erne.

Figur 6: Bestandsudvikling for sivsanger i Porsmosen 1980-2002.

Syngende fugle hørtes især langs med Nybølle Å samt på de fugtige engområder i mosens nordligste ende. Desuden hørtes syngende fugle i mosens centrale dele nær de største tørvegrave mod sydvest (figur 5).

Som for græshoppesangeren skal det bemærkes, at de anførte ynglepar (i lighed med tidligere år) er baseret på antallet af syngende hanner, hvilket i nogle tilfælde kan tænkes at føre til en overvurdering af bestanden, idet ikke alle syngende hanner er ynglefugle.

Kærsanger *Acrocephalus palustris*

Ynglebestand: ca. 11-14 par

Bedømt ud fra antallet af syngende hanner kan op til 14 par have ynglet i 2002, hvilket er på linie med de seneste 5-6 år.

Arten er tilknyttet høj urtevegetation, bl.a. brændenælder og er givetvis begunstiget af en moderat tilgroning af tidligere græsningsarealer. Som nævnt for andre arter skal det dog også her bemærkes, at de anførte ynglepar er baseret på antallet af syngende hanner, hvilket i nogle tilfælde kan tænkes at føre til en overvurdering af bestanden, idet ikke alle syngende hanner nødvendigvis er ynglefugle (figur 5).

Rørsanger *Acrocephalus scirpaceus*

Ynglebestand: >25 par

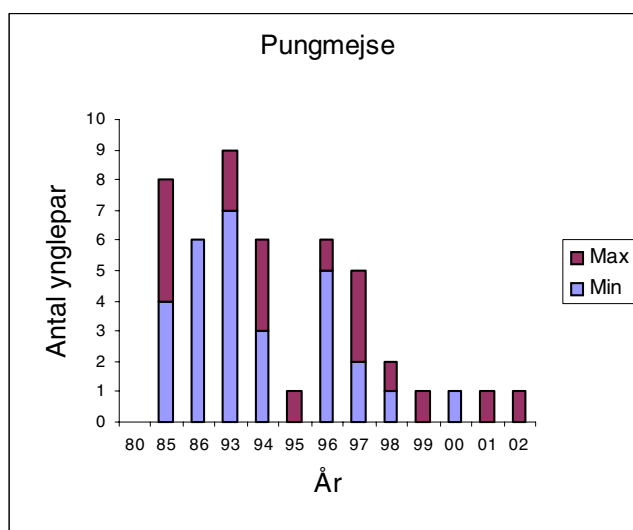
Rørsanger er en af mosens karaktærfugle. Bestanden er ikke talt op, men bedømt ud fra antallet af syngende hanner tæller den givetvis mere end 25 ynglepar.

Pungmejse *Remiz pendulinus*

Ynglebestand: 0-1 "par"

Med kun enkelte registreringer af en kaldende fugl øst for de store tørvegrave i mosen sydlige halvdel, er det usikkert, om arten ynglede i 2002. Normalt bedømmes pungmejse-bestandens størrelse på baggrund af antallet af færdigbyggede reder, men reder blev ikke fundet i 2002.

Også i 2000-2001 blev gjort enkelte observationer af kaldende fugle centralt i mosen, men heller ikke disse år blev der gjort redefund, og med det seneste års meget lave tal synes arten nu tæt på at forsvinde som ynglefugl fra området.

Figur 7: Bestandsudvikling for pungmejse i Porsemosen 1980-2002.

Selvom det ikke kan udelukkes, at reder er overset i den tætte vegetation, er det givet, at den nuværende bestand er særdeles lille sammenlignet med de fleste tidligere år. Ses der på udviklingen de seneste ca. 10 år er der dermed tale om en klart nedadgående tendens for pungmejse i Porsemosen. Årsagen kendes ikke, men samme tendens er konstateret på mange andre lokaliteter landet over (Lange et al. 2002).

Porsemosen var pungmejsens første ynglested i Danmark, idet et par ynglede i 1964. Formentligt har arten ynglet regelmæssigt siden. Den har været registreret årligt siden 1981 og skulle også have ynglet i 1966-1968 og 1970 (Jensen & Petersen 1976). Enkelte år i overvågningsperioden er reder øjensynligt fjernet i løbet af sæsonen. Selvom noget sådant er særdeles uheldigt for pungmejse, der optræder på Rødlisten over truede danske ynglefugle (i kategorien "Sjælden"), er dette næppe tilstrækkeligt til at forklare hele den tilbagegang, der har fundet sted gennem perioden (figur 7).

Rørspurv *Emberiza schoeniclus*

Ynglebestand: >25 par

Rørspurv er en af mosens karaktérfugle. Bestanden er ikke talt op, men bedømt ud fra antallet af syngende hanner tæller den givetvis mere end 25 ynglepar.

5.2. Øvrige ynglefugle 2002

Foruden de allerede nævnte arter ynglede i 2002 en række andre fuglearter mere eller mindre talrigt i og omkring Porsemosen.

Tilknyttet mosens opvækst af især birk, pil og el ynglede følgende mere eller mindre udprægede **skov- og kratfugle**: natugle *Strix aluco* (1 par, 1 juvenil set i birk i mosens sydvestlige hjørne den 7. maj), ringdue *Columba palumbus*, gøg *Cuculus canorus* (ca. 5 "par"), stor flagspætte *Dendrocopos major*, gærdesmutte *Troglodytes troglodytes*, jernspurv *Prunella modularis*, rødhals *Erythacus rubecula*, solsort *Turdus merula*, sjagger *Turdus palustris* (min. 5 par), sangdrossel *Turdus philomelos*, gulbug *Hippolais icterina* (min. 2 par), gærdesanger *Sylvia curruca*, tornsanger *Sylvia communis*, havesanger *Sylvia borin*, munk *Sylvia atricapilla*, gransanger *Phylloscopus collybita*, løvsanger *Phylloscopus trochilus*, halemejse *Aegithalos caudatus* (1-2 par), sortmejse *Parus ater*, blåmejse *Parus caeruleus*, musvit *Parus major*, sumpmejse *Parus palustris*, skovskade *Garrulus glandarius*, husskade *Pica pica*, skovspurv *Passer montanus*, bogfinke *Fringilla coelebs*, grønirisk *Carduelis chloris*, stillits *Carduelis carduelis*, tornirisk *Carduelis cannabina*, kernebider *Coccothraustes coccothraustes* (1 par i kolonihaverne) og dompap *Pyrrhula pyrrhula*.

I **det tilstødende agerland** fasan *Phasianus colchicus*, råge *Corvus frugilegus*, sanglærke *Alauda arvensis*, landsvale *Hirundo rustica*, bysvale *Delichon urbica*, allike *Corvus monedula*, krage *Corvus corone*, hvid vipstjert *Motacilla alba*, stær *Sturnus vulgaris* og gulspurv *Emberiza citrinella*.

I alt fandtes 64 sikkert eller muligt ynglede fuglearter i Porsemosen 2002.

5.3. Ikke-ynglede arter 2002

Desuden sås forår og sommer 2002 en række ikke-ynglede arter:

Agerhøne *Perdix perdix*

2 fugle set på de nordøstlige enge den 7. maj.

Fiskehejre *Ardea cinerea*

1-5 fugle set på alle tællinger.

Krikand *Anas crecca*

6 fugle set i den store tørvegrav den 19. april; desuden 3 hanner i Høholmsøen samme dag.

Hvinand *Bucephala clangula*

1 hun set i den næststørste tørvegrav mod syd den 19. april.

Musvåge *Buteo buteo*

Yngler i omegnen, ses almindeligt i området; desuden 10 trækkende mod øst den 19. april.

Spurvehøg *Accipiter nisus*:

Yngler i omegnen; ses regelmæssigt i mosen.

Svaleklire *Tringa ochropus*

1 fugl set den 19. april

Stor regnspove *Numenius arquata*

2 set overflyvende ved Høholmsøen den 19. april

Hættemåge *Larus ridibundus*, **stormmåge** *L. canus* og

Sølvmåge *L. argentatus*

Almindelige overflyvende på alle tællinger. Af og til fouragerende i området.

Fjordterne *Sterna hirundo*

1 set den 13. juni.

Mursegler *Apus apus* og **digesvale** *Riparia riparia*

Set almindeligt overflyvende på alle tællinger.

Vindrossel *Turdus iliacus*

Ca. 20 fugle hørt i korsang i plantage vest for kolonihaverne den 19. april.

Broget fluesnapper *Ficedula hypoleuca*

1 han set i mosens sydlige halvdel den 30. maj.

Stor tornskade *Lanius excubitor*

1 fugl set på de nordøstlige enge den 19. april.

Grønsisken *Carduelis spinus*

10 fugle set den 19. april.

Patterdyr: hare *Lepus europaeus*, ræv *Vulpes vulpes* og rådyr *Capreolus capreolus* set på næsten alle tællinger.

6. Porsemosen som ynglefuglelokalitet

For at kunne sammenligne vigtigheden af forskellige fuglelokaliteter anvender Dansk Ornitologisk Forening et system til at "værdisætte" fuglelokaliteterne. Systemet baserer sig på Ferdinand (1971), Dybbro & Boeg (1982) og senest Falk (1992). Princippet er, at de enkelte lokaliteter for hver naturtype (skove, søer og moser, heder og klitter, kyster (strandenge og fugleøer) samt enge og overdrev klassificeres i 4 kategorier på baggrund af forekomsten af udvalgte karakterarter. Forekommer Rødlistede fuglearter gælder, at deres blotte tilstedeværelse automatisk placerer den pågældende lokalitet i den højeste kategori. Også meget store bestande af Gullistede arter kan være grundlag for en placering i de høje kategorier.

Kategorierne er: 1: "Ekstraordinært gode fuglelokaliteter", 2: "Meget gode fuglelokaliteter" og 3: "Gode fuglelokaliteter". I og omkring Porsemosen yngler især karakterarter for naturtypen "vådområder". Af tabel 3 fremgår Selsø Sø's ynglebestand af karakteristiske vådområdearter samt hvilke antalskriterier, der benyttes ved klassificering af V-lokaliteter (vådområder).

Er en lokalitet eksempelvis klassificeret som V2, betyder det, at lokaliteten er en "meget god fuglelokalitet for **vådområde**fugle".

Tabel 3: Antallet af ynglepar på **vådområde**fuglelokaliteter (søer og moser) for klassificering som henholdsvis kategori 1, 2 og 3. I sidste kolonne er angivet antallet af ynglefugle i Porsemosen i 2002. + angiver "tilstedeværende". *: vandfugle omfatter ande -og vadefugle, vandhøns og lappedykkere.

	Kategori			Porsemosen 2002
	1	2	3	
Gråstrubet lappedykker	20	10	+	0-2
Atlingand	8	4	+	0
Skeand	25	12	+	0
Taffeland	20	6	+	0-1
Troldand	15	5	+	0-2
Grågås	40	10	+	5-8
Rørhøg	5	+		1
Vandrikse		10	+	19-22
Dobbeltbekkasin		10	+	1
Pungmejse	+			0-1
Græshoppesanger	+	1	+	3
Vandfugle ialt*	200	60	30	24-35

*Ande- og vadefugle samt vandhøns og lappedykkere

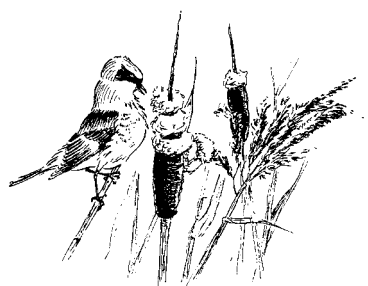
I og omkring Porsemosen yngler især karakterarter for naturtypen "vådområder". Af tabel 3 fremgår Porsemosens ynglebestand af karakteristiske sø -og mosearter samt hvilke antalskriterier, der benyttes ved klassificering af V-lokaliteter.

Blot én af de nævnte arter yngler med det angivne antal par, klassificeres lokaliteten i den respektive (og højest mulige) kategori. En svaghed ved at vurdere fuglelokaliteters værdi alene på karakterarters forekomst er, at store

områder næsten altid vil ende i en større kategori end små (stort areal = mange ynglepar).

Ikke desto mindre kan Porsemosen, trods sin beskedne udstrækning, alene på grund af den "Rødlistede" pungmejses (mulige) yngleforekomst klassificeres som en ekstraordinær god fuglelokalitet, d.v.s. den højeste af de mulige kategorier (V1).

Uden pungmejsens tilstedeværelse ville Porsemosen dog fortsat være en V2-lokalitet på grund af den meget store bestand af ynglende vandrikse.

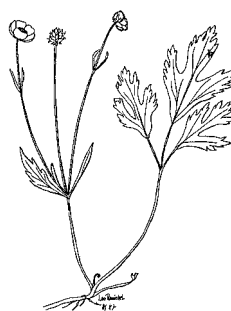
7. Pleje og overvågning

Store dele af Porsemosen er fortsat under tilgroning, bl.a. som følge af græsningsophør på tidligere afgræssede arealer. Dette truer mosens bestand af ynglende eng- og vandfugle, en gruppe af fugle, der også på landsplan er gået tilbage som følge af biotopsforandringer. På længere sigt truer vegetationsudviklingen derfor Porsemosens værdi som fuglelokalitet.

Bl.a. mosens fugleforekomster lå til grund for fredningen af Porsemosen i 1968, hvorfor den gradvise forringelse af mosen som fuglelokalitet bør imødegås ved hjælp af passende plejeindgreb, hvilket primært indebærer rydning af uønsket vegetation og hævnning af vandstanden. Med hensyn til pleje henvises desuden til de allerede udarbejdede plejeplaner for Porsemosen og rapporter fra tidligere fugletællinger.

- allerede nu fælder flere af lodsejerne træer og buske rundt omkring i mosen som led i en mere eller mindre selvbestaltet naturpleje. Alt andet lige er en sådan rydning bedre end ingenting, f.eks. findes nu en stor orkidébestand i et tidligere stærkt tilgroet område mellem Nybølle Å og mosens to største tørvegrave. Fældningen foregår imidlertid forholdsvis planløst, og træer, grene m.m. efterlades som oftest i bunker på stedet. Eventuelle træfældninger o.lign. bør følge en overordnet plejeplan, og det afskårne materiale bør efterfølgende fjernes fra lokaliteten. Dertil kommer, at de private initiativer oftest synes at rette sig mod jagtbare arter som fasaner og (udsatte) gråænder og indebærer f.eks. opsætning af andehuse og beplantning af den allerede stærkt tilgroede mose.
- tidligere engarealer mod nordvest er nu gennemskåret af et omfattende system af afvandingskanaler.
- de tidligere fine enge nordvest for granplantagen er nu næsten helt forsvundne p.g.a. tilgroning og tilplantning omkring en andedam.
- særligt de nordlige mosearealer er prægede af omfattende rørskær, anlæg af stier, skure, hytter, græsplæner m.m. samt adskillige jagttårne.

Det foreslås, at der fortsat gennemføres en årlig optælling af ynglende fugle i Porsemosen, bl.a. med henblik på at vurdere effekten af en eventuel vandstandshævning samt af eventuelle andre plejetiltag.

9. Referencer

- Binau, H. & K.M. Hansen 1986. Porsemosen - en statusrapport. - Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomiteer i Tåstrup, Ballerup og Albertslund.
- Dybbro, T. 1976. De danske ynglefugles udbredelse. - Dansk Ornitologisk Forening.
- Dybbro, T. & H. Boeg 1982. Fuglelokaliteter i Hovedstadsområdet. - Dansk Ornitologisk Forening.
- Enemar, A. 1959. On the determination of the size and composition of a passerine bird population during the breeding season. - Vår Fågelvärld 18: supp. 2.
- Falk, K. 1990. Vejledning i metoder til overvågning af fugle. - Skov- og Naturstyrelsen.
- Falk, K. 1992. Udkast til vejledning i metoder til biologisk klassifikation af naturlokaliteter. - Skov- og Naturstyrelsen.
- Ferdinand, L. K. Fog & K. Pilegård 1968. En naturhistorisk undersøgelse af søer og moser i Københavns vestegn. Meddelelser om danske naturlokaliteter, nr. 1. - Natur og Ungdom.
- Ferdinand, L. 1971. Større danske fuglelokaliteter, 1. del. - Dansk Ornitologisk Forening.
- Ferdinand, L. 1980. Fuglene i landskabet, større danske fuglelokaliteter, bind 2. - Dansk Ornitologisk Forening.
- Folker-Hansen, P., H.E.K. Hüenersen, M.M. Westergaard, H.B. Pedersen, O. Vestbirk & H. Wind-Larsen 2002: Mennesker og natur i Porsemosen og dens opland. – Rapport udarbejdet ved kurset Processer og mekanismer i landmiljøet, Biologisk Institut, Syddansk Universitet.
- Gravesen, P. 1976. Oversigt over botaniske lokaliteter 1, Sjælland. -Miljøministeriet og Dansk Botanisk Forening.
- Grell, M.B. & M. Nielsen 1993. Optællingskalender . – Dansk Ornitologisk Forening.
- Haagensen, A. & J. Woolhead 1987. Ynglefugle i Porsemosen 1986. - Hovedstadsrådet.
- Hansen, K.M. 1984. Naturfører for Store Vejleå Dalen. - Albertslunds lokal-komité, Danmarks Naturfredningsforening.
- Hansen, P.E. 1993. Botaniske interesser i Porsemosen 1993. - Københavns Amt.

Hesselsøe, M. 1990. Paddelokaliteter i Københavns amt.-Københavns amt.

Jacobsen, E.M. 1988. Plejeplan for ynglefugle i Porsemosen. - Hovedstadsrådet.

Jacobsen, E.M. 1994. overvågning af pungmejser i porsemosen 1994. - Internt arbejdsnotat fra Københavns Amt.

Jacobsen, E.M. 1997. Hvor mange fugle yngler i Danmark. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 91: 93-100.

Jensen, L.G. & B.S. Petersen 1976. Porsemosen - en sjællandsk fuglelokalitet. - Danske Fugle 4: 205-221.

Kayser, B. & L. Braae. 1987. Naturovervågning ved hjælp af fugleoptællinger 1986. - Hovedstadsrådet.

Københavns Amt 1993 & 1995-2001: Ynglefugle i Porsemosen. - Københavns Amt.

Lange, P., R. Christensen & P. Lindballe 2002: Fuglene i Danmark 1999 og 2002, Årsrapport over observationer. - Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 96: 91-144.

Stoltze, M. & S. Pihl 1998a: Gulliste 1997 over planter og dyr i Danmark..- Miljø- og Energiministeriet 1998:

Stoltze, M. & S. Pihl 1998b: Rødliste 1997 over planter og dyr i Danmark. Miljø- og Energiministeriet 1998.